

UZ DVADESETI SVEZAK
»VJESNIKA HISTORIJSKIH ARHIVA U RIJECI I PAZINU«

U razdoblju od svega nešto preko 20 godina (od 1953. do 1975. godine) ostvariti 19 svezaka, s ukupno preko 7.500 štampanih stranica, vlastite periodične publikacije, kao što je to uspjelo Historijskom arhivu u Rijeci (od god. 1964/65, sv. X, u zajednici s Hist. arhivom u Pazinu), predstavlja svakako značajan uspjeh, tim više kada je riječ o arhivskoj ustanovi s malim brojem arhivskih stručnjaka. Osim toga radi se o Arhivu koji je poslije 1945. god., u proteklih tridesetak godina, zapravo tek postao samostalna institucija, prolazeći težak put: traženja svog smještaja, formiranja i konstituiranja, preuzimanja golemih količina arhivalija (točnije: nepregledanih rinfuznih masa spisa) odmah poslije oslobođenja zemlje, traženja i okupljanja kadrova, mučne i duge borbe za spremišne prostore, postepenog razvijanja svih važnijih sektora rada suvremene arhivske ustanove, uređenja zgrade za arhivske potrebe, uspostavljanja što efikasnije vanjske službe, teške borbe za restituciju arhivalija odnesenih od susjednih država, arhivističke obrade građe i sl. Sve to trebalo je učiniti za srazmjerno veliko arhivsko područje, koje je kroz dugi niz godina obuhvaćalo skoro cijelu Istru. Sagleđana u sklopu tog i takvog sveukupnog procesa rada i razvitka, ova izdavačka djelatnost s 19 svezaka »Vjesnika« znači zaista uspjeh, na kojemu treba odati puno priznanje, kako arhivskoj instituciji, tako i dugogodišnjem i sadašnjem glavnom uredniku, dru D. Klenu.

Kada to kažemo, to nisu tek kolegijalne ili prigodno-konvencionalne fraze, nego činjenice koje moramo cijeniti više nego što smo to činili do sada, isticati ih češće, kao rezultate požrtvovnog, sistematičnog i tihog rada, a tako vrijednog, znanstveno i društveno korisnog, suprotstavljajući ovakav rad raznim diletantskim improvizacijama ili glasnim samohvalama.

Sve što je rečeno dobiva osobitu težinu u svjetlu neosporne sadržajne vrijednosti skoro cjeline objavljenih 19 svezaka »Vjesnika«.

Ne potcjenjujući značenje i vrijednost objavljenih rasprava, i članaka u toj cjelini, za napredak hrvatske historiografije na temu povijesti naših sjevernojadranskih krajeva, posebno i priloge za tako deficitnu našu historiografiju Istre, smatramo da najveću vrijednost predstavljaju tekstovi novoobjavljene arhivske građe, nepoznatih ili slabo

poznatih povijesnih izvora, koji obuhvaćaju blizu 5.000 štampanih stranica, odnosno, nešto preko 65% cjelokupnog obima dosadašnjih 19 svezaka »Vjesnika«. Poklanjajući toliko brige i pažnje publiciranju novih povijesnih izvora »Vjesnik« se dosljedno držao svog najvažnijeg zadatka te zauzeo nezamjenjivo mjesto u hrvatskoj znanstvenoj periodici. Postigao je to i odgovarajućim izborom povijesnih izvora koje je objavio, a, uglavnom i nivoom znanstveno-kritičke prezentacije izabrane, arhivske građe.

Nastaviti kontinuirano takvim radom, uz sve smišljeniji izbor arhivske građe za objavljivanje, građe koja će se što više odnositi na historiografski neobrađena a važnija razdoblja i probleme povijesti Hrvatskog primorja i Istre, bit će daljnji veliki doprinos našoj znanosti. Publiciranje izvora je preduvjet razvitka svake organiziranije povijesne znanosti, jedan od nezaobilaznih dijelova tzv. fundamentalnih istraživanja. Ono se mora vršiti u neprekinutom kontinuitetu. Zastoja ne bi smjelo biti, pa niti kroz ma kako kratko vrijeme. Ono se mora usporedno odvijati i uz najveće i najintenzivnije angažiranje na izradama povijesnih sinteza, ili na drugim znanstveno-istraživačkim poslovima. Napokon, u takvom se kontinuitetu i očituje jedan od veoma važnih vidova ozbiljnosti i zrelosti jedne znanstvene i uopće kulturne akcije i — sredine.

Kada se već spominju kriteriji za izbor građe koja se ima objaviti, ne mogu a da ne ponovim svoje mišljenje izraženo prije skoro dvadeset godina, a to je: publicirati najvažniju arhivsku građu, »ne zaboravivši u svakom svesku na glagoljske tekstove« (v. Arhivski vjesnik, sv. I, Zagreb 1958, str. 8—9, 539—542, 584). I dalje sam uvjeren da bi redovno objavljivanje glagoljskih tekstova moralo davati posebno obilježje baš ovom našem časopisu u Rijeci.

Uz izvornu arhivsku građu u ovom je »Vjesniku« objavljen i niz znanstveno-informativnih pomagala, kao i informativnih pregleda o sadržajnoj fizionomiji određenih arhivskih fondova i zbirki (blizu 10% od ukupnog obima dosadašnjih 19 svezaka). Nesumnjivo se radi o drugom najvažnijem zadatku ovakve arhivističke periodične publikacije, jer se time olakšava i unapređuje informiranje istraživača i uopće svih korisnika arhivalija. To potiče korištenje arhivske građe, doprinosi aktivnijoj ulozi arhivske ustanove, a predstavlja i jedan od načina na koji se ostvaruje zakonski princip javnosti rada arhiva. Dakako, ovakvih priloga nije nikada dovoljno u jednom arhivističkom časopisu, jer moramo težiti za sve uspješnijim ostvarenjima temeljnog principa moderne informatike: pružiti svakom korisniku što bržu i što potpuniju informaciju. To se pak ne može ostvariti bez intenzivnijeg rada na arhivističkoj obradi fondova i zbirki te bržeg dovršavanja izrade informativnih pomagala. Samo se po sebi razumije da se misli na takva znanstveno-informativna pomagala koja udovoljavaju zahtjevima moderne informatike, dakle takva koja nisu rađena i nadalje po uzorcima iz prošlog stoljeća. Čini nam se neophodnim da na stranicama naših arhivističkih periodika damo više mjesta i raspravljanju o najboljim rješenjima za moderna znanstveno-informativna pomagala u suvremenim arhivima.

Očito je da će takva diskusija biti uspješnija, ako se u njoj čuje i glas većeg broja baš samih korisnika arhivske građe, tj. onih za koje se i rade ta pomagala.

Kada ovakav arhivistički periodik bude u Rijeci praćen odgovarajućim časopisom za povijesne studije i rasprave, koji će redovito izlaziti, onda će riječko sveučilišno središte konačno dobiti u oblasti povijesnih znanosti onaj minimum neophodnih tekućih publikacija. Uvjereni smo da će se to uskoro ostvariti. Zajednički nas naponi moraju voditi u pravcu da nam ovi kao i ostali periodici u našoj zemlji postanu, u punom smislu riječi, dinamični znanstveni časopisi, koji reagiraju na tekuće probleme svoje znanstvene grane, koji se osjećaju u svojoj sredini i u široj znanstvenoj i ostaloj javnosti. To je ne samo želja, nas arhivskih radnika, nego i neosporni imperativ našega sadašnjega vremena, a napose i razdoblja u koje ulazimo. Mislimo da smo se dovoljno pripremili za taj zadatak za vrijeme proteklih trideset godina od oslobođenja zemlje, iako smo u tom periodu bili opterećeni bezbrojnim i najraznovrsnijim, a — vrlo često — i pionirskim poslovima.

Smišljeno koordiniranim i zajedničkim radom moramo ostvarivati stalno sve bolji znanstveni kvalitet naših časopisa i uopće svih edicija. Nadamo se, isto tako, stalnoj materijalnoj podršci društvenih faktora, kako bi se i taj kvalitet i što uredniji periodicitet izlaženja što potpunije osigurao.

BERNARD STULLI